

Estudi sobre usos lingüístics a les oficines notarials de Catalunya

ESTUDI SOBRE ELS USOS LINGÜÍSTICS I LA PRESENCIA DEL CATALÀ

PLATA
FORMA
PER LA
LLENGUA

L'ONG del català

Introducció 04

**Marc jurídic del dret d'opció
lingüística a la notaria 05**

**Fitxa tècnica del treball
de camp 06**

Anàlisi dels resultats 07

Recomanacions 14

Introducció

Fins ara, les estadístiques disponibles sobre ús del català a les notaries, són les recollides pel Col·legi de Notaris de Catalunya i es limiten a informar del total de documents atorgats en català però no recullen altres aspectes com l'atenció oral en l'oficina notarial ni cerquen deduir les possibles causes d'un major o menor ús del català.

La Plataforma per la Llengua, amb la col·laboració de la Fundació Vincle, i el suport de la Generalitat de Catalunya han dut a terme una recerca que, amb una mostra de clients de notaries, ha investigat els usos lingüístics orals i documentals i, mitjançant preguntes obertes i tancades, ha classificat les possibles causes del baix ús del català que mostraven les estadístiques prèvies sobre documents notarians. Les persones enquestades, majoritàriament, han col·laborat de grat i moltes d'elles han fet comentaris sobre l'atenció rebuda o han explicat el motiu de la tria de l'idioma. Aquesta aportació ha estat molt valuosa per l'anàlisi qualitativa de les dades i la formulació de les recomanacions.

Per què molts clients de parla catalana acaben optant pel castellà com a llengua de l'escriptura? Tothom té l'ocasió d'exercir el seu dret d'opció lingüística? El personal de les notaries està adequadament capacitat per parlar i treballar en català? Els usos són similars en tots els territoris de Catalunya? Hi ha diferències entre els usos lingüístics notarians amb els clients particulars

Marc jurídic del dret d'opció lingüística a la notaria

La llei garanteix el dret d'opció lingüística a les oficines notarians establint el deure de coneixement de la llengua catalana tant dels notaris com de les persones que hi treballen, sense que l'exercici d'aquest dret per part de la ciutadania pugui suposar indefensió ni dilacions indegudes. Així ho estableixen els articles 32 i 33 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya i l'article 14.5 de Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística.

El Decret 204/1998, de 30 de juliol, sobre l'ús de la llengua catalana als documents notarians reglamenta una sèrie d'obligacions per garantir l'ús efectiu del dret d'opció lingüística dels ciutadans. S'hi recullen mecanismes de tria de la llengua en cas que no hi hagi acord entre les parts. A més estableix l'obligació de les notaries de preguntar explícitament als atorgants, o als seus mandataris, quina llengua escullen tant abans de redactar el document, com en el moment de rebre l'encàrrec de redactar-lo.

Per tant és al ciutadà a qui correspon triar la llengua en que vol els documents i escriptures quan va a una notaria i la notaria ha de garantir l'exercici d'aquest dret.

Fitxa tècnica del treball de camp

Metodologia de l'informe

Univers: Actuacions notaries fetes a Catalunya

Mostra: 248 enquestes presencials (CAPI) a clients que sortien de notaries

Marge d'error: Per a resultats globals, +/- 6,2% per a un nivell de confiança del 95%, en què $p = q = 50$ i $k = 1,96$

Treball de camp: Fet del 18 de setembre al 20 d'octubre del 2017

Procediment: Sorteig pur de 53 notaries, amb la següent distribució entre àmbits territorials

Territori	Nombre d'enquestes	Percentatge	Notaries en mostra	Enquestes per notaria
Barcelona ciutat	96	38,7%	17	5,6
Camp de Tarragona	24	9,7%	5	4,8
Catalunya Central	16	6,5%	3	5,3
Comarques gironines	17	6,9%	4	4,3
Ponent	14	5,6%	3	4,7
Resta de l'àmbit metropolità	68	27,4%	18	3,8
Terres de l'Ebre	13	5,2%	3	4,3

Anàlisi dels resultats

Amb la finalitat d'analitzar els usos lingüístics a les notaries catalanes, es va preguntar als 248 enquestats si havien estat informats de llur dret de fer l'escriptura en la llengua oficial que triessin. Cal destacar, però que els resultats d'aquest qüestionari prenen com a unitat el client o professional que surt de la notaria, independentment del nombre d'escriptures que tramiti.

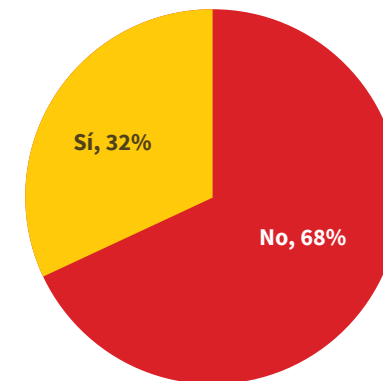
També se'ls va preguntar per la llengua en què havien fet la darrera escriptura i la llengua en què els havia atès oralment la persona amb qui havien parlat més estona.

A més, se'ls va preguntar per llur llengua habitual i se'ls va classificar segons si eren professionals o clients. En ocasions, s'obtenia informació diferenciada del client i del professional.

A mode de síntesi, podem exposar les següents afirmacions sobre els resultats:

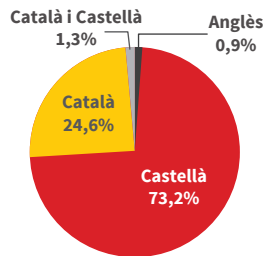
1. La majoria de les notaries (68%) **no ofereixen l'opció de triar la llengua** en què es redactaran els documents notaries o les escriptures.

Es planteja l'opció lingüística en fer l'escriptura?

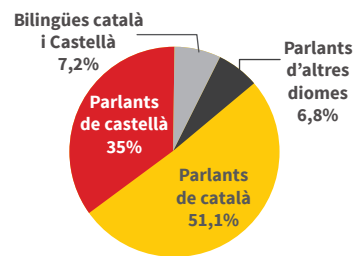
2. Hi ha una gran desproporció a favor del castellà, en la redacció dels documents notariales.

Llengua de l'escriptura

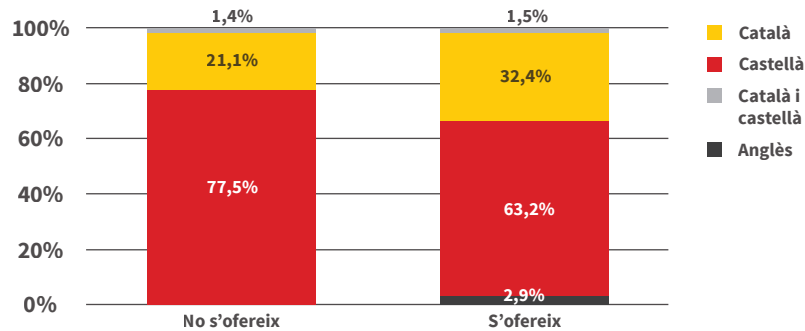
3. Només són en català una quarta part de les escriptures, malgrat que la majoria dels enquestats són catalanoparlants.

Llengua del client

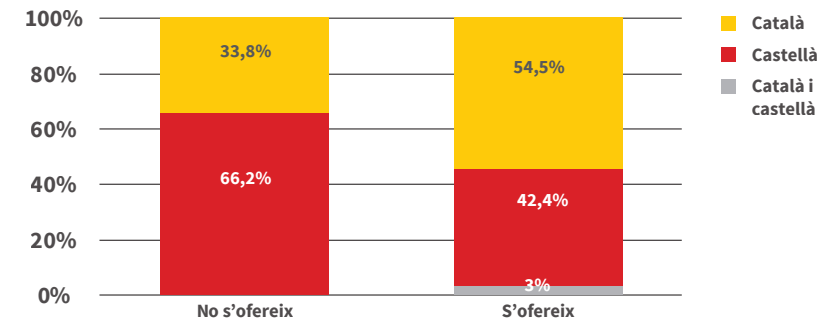
4. Si es respecta el dret a l'opció lingüística i s'ofereix triar la llengua, es tria majoritàriament el castellà, però es fa en menor proporció que quan no s'ofereix. En canvi, si s'informa als clients de la possibilitat d'escollir la llengua de l'escriptura, el resultat és més favorable a l'ús del català.

En quina llengua es fa l'escriptura quan s'ofereix la tria lingüística i quan no?

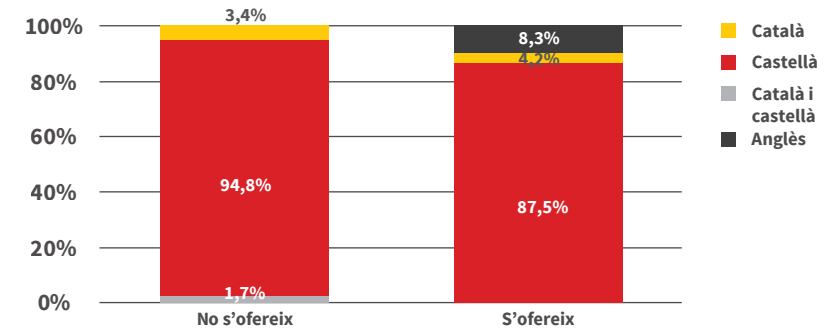

5. El fet de respectar de manera sistemàtica el dret d'opció lingüística dels clients implicaria una millora en l'ús del català a les escriptures. De fet, el percentatge de catalanoparlants als qui es fa l'escriptura en català és més de vint punts superior quan se'ls ofereix la possibilitat de triar la llengua en què volen l'escriptura (el 54,5% trien el català) que quan no se'ls pregunta (en aquest cas, només el 33,8% de les escriptures es fan en català).

Enquestats que parlen habitualment en català: En quina llengua es fa l'escriptura quan s'ofereix la tria lingüística i quan no?

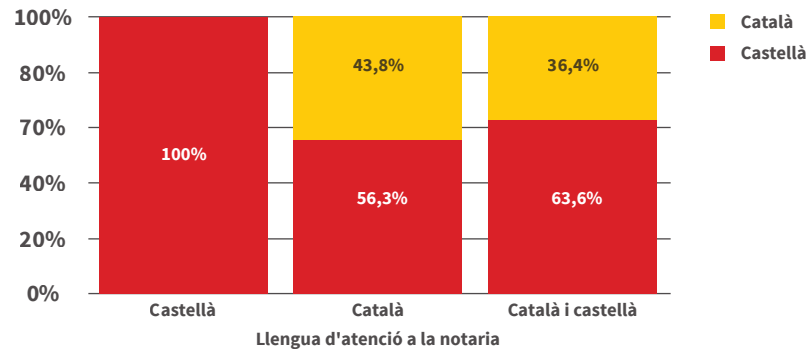

Enquestats que no parlen habitualment en català: En quina llengua es fa l'escriptura quan s'ofereix la tria lingüística i quan no?

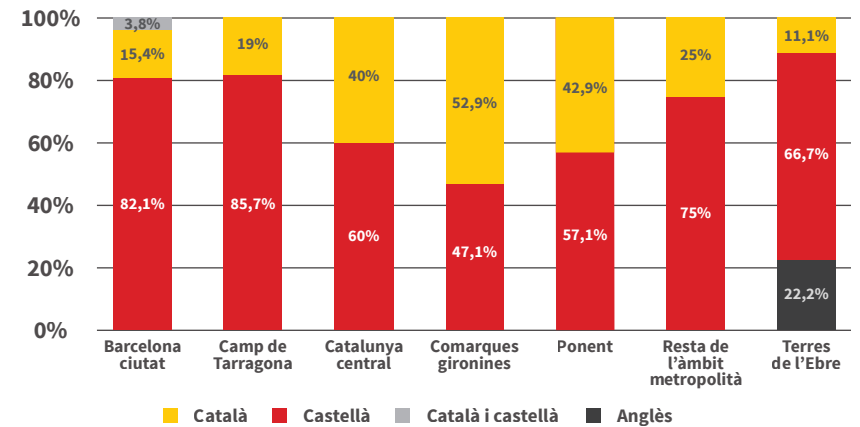
6. Cal destacar que **quan no s'ofereix la tria lingüística, hi ha una tria intrínseca evident per part de la notaria, probablement a partir de les característiques que observen en el client (la llengua que parla, la procedència, l'aspecte físic...)**. Als parlants de català, se'ls acaba fent l'escriptura en català en un 33,8% dels casos en què no se'ls ha preguntat, mentre que als que no el parlen habitualment, només se'ls fa en un 5,1% dels casos (3,4% en català i 1,7% en català i castellà). Si ens centrem exclusivament en els clients catalanoparlants i creuem la llengua en què han rebut les escriptures amb la llengua en què se'ls ha atès oralment (a ells directament o a llurs representants legals), **podem observar un grup de casos en què l'atenció a un catalanoparlant s'ha fet en castellà i l'escriptura se li ha tramitat directament en aquesta llengua**. També ho tramiten en castellà una majoria ajustada dels qui han atès en català els clients catalanoparlants, però no els han preguntat la llengua en què volien l'escriptura.

**Enquestats catalanoparlants als qui no s'ha ofert la tria lingüística:
Llengua de l'escriptura classificada segons la llengua de l'atenció oral a la notaria**

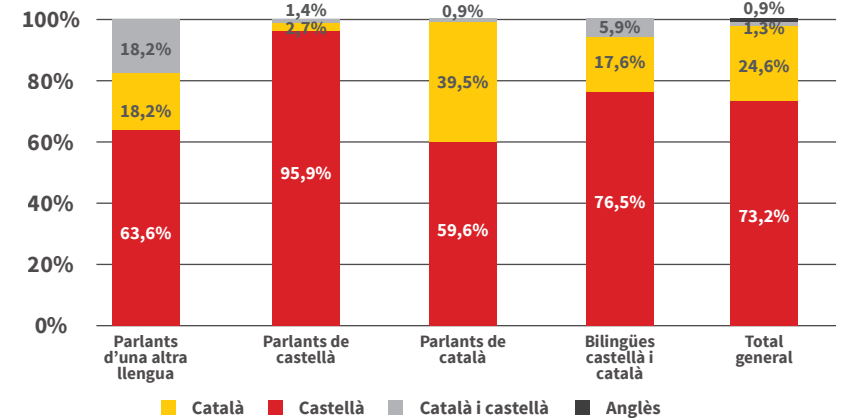
7. La presència del català a les escriptures notariales es veu afectada per les mateixes dinàmiques sociolingüístiques territorialitzades que mostren les enquestes o altres estadístiques d'usos lingüístics a la justícia.

Llengua de l'escriptura notarial, classificada per territoris

8. El resultat de tot plegat és que **només 4 de cada 10 dels parlants de català veuen llurs escriptures tramitades en la seva llengua**. En canvi, **gairebé tots els parlants de castellà (el 95,8%) veuen llurs escriptures tramitades en castellà**.

Llengua de l'escriptura notarial, classificada segons la llengua del client

9. En les persones catalanoparlants es constata que **la tria de l'idioma de l'escriptura és condicionada i no plenament lliure** perquè resulta afectada per l'ús que es vol fer de l'escriptura o altres factors. **Aquests condicionants no afecten els castellanoparlants** en la tria.

Explicacions més habituals de per què s'ha fet l'escriptura en castellà a clients catalanoparlants

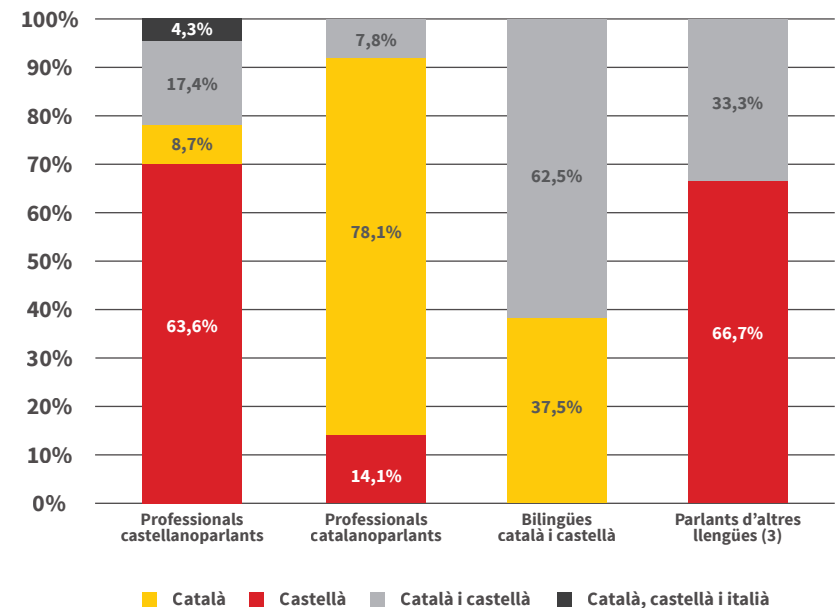
1	Manca d'informació sobre la possibilitat de fer-ho en català.
2	El notari té inèrcia de fer-les en castellà si no se li diu el contrari, fins i tot si parla en català amb els clients.
3	L'escriptura es fa com a continuació d'una altra escriptura o document que era inicialment en castellà.
4	El professional (sovint de l'advocacia) té problemes per a escriure o treballar en català i presenta els documents previs en castellà.
5	Alguna de les parts (persona física o jurídica) té el castellà com a llengua habitual, tots els catalanoparlants implicats accedeixen a fer les escriptures en castellà. En alguns casos es tracta de matrimonis mixts de llengua. Alguns col·lectius, com els bancs, treballen sistemàticament en castellà.
6	El client o una de les parts són d'un territori de parla castellana.
7	El client o una de les parts són estrangers i volen l'escriptura en castellà o s'assumeix que la voldran així.

10. **L'atenció oral a l'oficina notarial és equilibrada en català i castellà, amb un percentatge del 5% superior en l'ús del català.**

Llengües de la resposta oral	Percentatge
Català	42,4%
Castellà	37,4%
Català i castellà	18,5%
Català, castellà i italià	0,4%
Anglès	0,8%
Portuguès	0,4%

11. **Les oficines notariales, en termes generals, garanteixen el dret d'opció lingüística en l'atenció oral.** La majoria de les oficines notariales observades compleixen amb la normativa i estan preparades per a atendre els clients en la llengua que utilitzen habitualment, tant si són llengües oficials com si es tracta d'altres llengües. Aquest fet es garanteix tant en relació amb els clients com amb els professionals que fan la mediació entre el client i el notari (sovint són advocats). **De fet, són els professionals els qui sovint trien la notaria** (allà on n'hi ha més d'una), i **la llengua emprada en la notaria és un factor que tria el professional.**

Llengua de l'atenció oral rebuda a la notaria, classificada segons la llengua del professional que representa el client

Recomanacions

En primer lloc, cal constatar l'elevada diferència entre una atenció oral en què l'ús del català no és ple però és habitual (com a mínim, amb els clients i professionals que el parlen), i els usos lingüístics en la redacció de les escriptures, atès que el català s'utilitza només en una de cada quatre escriptures i no és majoritari ni tan sols entre els clients de parla catalana. Les dades estadístiques públiques sobre escriptures mostren uns resultats de presència del català encara més baixos, atès que allò que s'ha mesurat és la relació entre la llengua del client, la possibilitat de triar la llengua de l'escriptura i la llengua final en què el client rep l'escriptura; cal tenir en compte, però, que no totes les persones tramiten el mateix nombre d'escriptures, fet que pot no correspondre's amb el total de les escriptures que es tramiten a Catalunya en cada idioma (seria el cas, segons ens han indicat alguns dels enquestats, de les entitats bancàries, en què l'ús del català és més baix).

De les dades de l'estudi podem deduir que l'ús reduït del català en les escriptures és originat per diversos factors. En les línies següents intentem exposar-los i també presentar possibles solucions per a millorar els usos lingüístics a les notaries catalanes.

Garantir que es pugui triar la llengua de l'escriptura és la millor manera de no deixar marge al perjudici que perjudiquen el català.

En primer lloc, cal destacar **que a les persones que no tenen el català com a llengua habitual** –que són un gruix important dels clients– **no se'ls fan gairebé mai les escriptures en català**, ni quan se'ls ofereix la llengua en què les volen, ni quan no és així. Aquest fet indica que gairebé **no s'han detectat notaries que treballin per defecte de tria en català i ho facin amb els clients no catalanoparlants** que no s'han posicionat, **cosa que sí que passa a l'inrevés**. Aquest fet, a banda de no complir la reglamentació lingüística a les notaries, ens indica que en l'actuació notarial són ben vius **molts perjudicis lingüístics, com ara la presumpció de desconeixement del català** de persones que no el parlen habitualment, o el fet de preveure que al client catalanoparlant **li sap menys greu** de no poder disposar d'una escriptura en la seva llengua que al client que té el castellà com a llengua habitual.

1. Dret d'opció lingüística a la notaria

En aquest sentit, **la primera de les recomanacions que proposem al món notarial és informar sempre del dret d'opció lingüística de forma efectiva**, no només de manera oral, sinó també amb un indicador per escrit ben visible, que és una bona pràctica que hem detectat en algunes de les notaries. **Una tria explícita és la millor manera de no deixar marge al perjudici, que sempre anirà en contra del català, i s'ha demostrat que quan s'ofereix la possibilitat de triar, el nombre d'escriptures en català s'incrementa**. És important també d'informar de totes les possibilitats i regles que conté el Decret 204/1998, de 30 de juliol (DOGC 2697, de 6 d'agost), sobre l'ús de la llengua catalana en els documents notarial, com ara el fragment que preveu que **en el cas que no s'esculli expressament la llengua, la normativa estableix que el document s'ha de redactar en català**, o el que preveu que en **cas de conflicte de tries lingüístiques, l'escriptura es farà en ambdues llengües oficials**.

Si ens fixem en els usos de les persones de parla catalana que no acaben rebent llurs escriptures en català i els motiu al·legats, afegim a la primera recomanació aquestes propostes de bones pràctiques

2. Traducció sense cost

De vegades l'escriptura ha de tenir efecte fora de Catalunya i dins de l'Estat, i la normativa estatal en permet la validesa en castellà, però no en català. En aquest cas cal que la notaria informi al client que, en compliment de la normativa, **pot demanar la traducció sense cap cost com una còpia de l'escriptura i amb els mateixos efectes que la primera còpia**.

3. Respecte a totes les parts

Si concorren diversos actors amb tries de llengües diferents, aquest no hauria de ser un factor de fre de l'ús del català a favor del castellà, com s'al·lega ara, perquè la norma preveu que, **si no hi ha acord entre els atorgants pel que fa a la llengua, l'escriptura s'atorga en ambdues llengües oficials, però no cal emprar el sistema de doble columna**.

4. Entitats financeres

S'hauria de **comprovar si els professionals i responsables d'entitats bancàries que encarreguen les escriptures a les notaries han preguntat prèviament al client o les parts en quina llengua volien les escriptures**, i en tot cas, el notari s'hauria d'assegurar que el ciutadà no s'ha trobat que la llengua ha estat triada

unilateralment pel professional. El notari sempre **ha d'oferir al client d'exercir el seu dret a l'opció lingüística i fer els canvis que calgui, sense que això impliqui ni més costos ni dilacions. Aquesta tria s'incorporarà en la fitxa-formulari** de les dades de cada part, ja sigui en la mateixa notaria com, si és el cas, en l'oficina bancària, que haurà de tenir una casella amb la tria de l'idioma del document.

5. Formació jurídica en català a la universitat i en l'exercici professional

Caldria també **millorar les habilitats lingüístiques del personal de l'advocacia i altres operadors jurídics i professionals**. Cal treballar-ho des de la universitat i els col·legis professionals, atès que no és un problema exclusiu de les persones més grans.

6. Queixes i denúncies

En cas d'incompliment dels drets dels ciutadans per desconeixement suficient i adequat de les llegies oficials tant pel notari com pel personal del despatx notarial, recomanem que el client **s'adrexi al Servei de queixes de la Plataforma per la Llengua** (<https://www.plataforma-llengua.cat/que-fem/ambits-de-treball/queixes/>) o a l'oficina de Garanties Lingüístiques de la Generalitat de Catalunya, i si cal, que ho denunciï també al Síndic de Greuges. S'hauria d'exercir la **facultat d'inspecció i sanció disciplinària**.

7. Control i seguiment

Per garantir un seguiment efectiu del respecte dels drets dels ciutadans i conèixer l'ús del català a les notaries, és recomanable que, periòdicament, **el Col·legi de Notaris de Catalunya publiqui les dades estadístiques de l'ús del català als despatxos notarians** que elabora per al Departament de Justícia, i les completi amb dades que permetin fer el seguiment de si es posen els mitjans per a fer efectiu del dret de l'opció lingüística, i també el seguiment del grau de coneixement del català als despatxos notarians i ús oral que se'n fa.

8. Informació dels drets dels clients

Actualment, **el web del Col·legi de Notaris de Catalunya** avisa que els ciutadans tenen dret a triar el notari, però també hi hauria de recordar que els ciutadans tenen el dret d'escollir la llengua oficial que volen en les escriptures. El Col·legi **hauria d'incorporar informació sobre el dret a l'opció lingüística en tots llurs canals de comunicació amb la ciutadania**.

PLATA
FORMA
PER LA
LLENGUA

L'ONG
del català

Amb la col·laboració de:

FUNDACIÓ
VINCLe

Amb el suport de:

**Generalitat
de Catalunya**

Plataforma per la Llengua
C/ Sant Honorat, 7. Principal 1a
08002 Barcelona
Tel.: 93 321 18 03
info@plataforma-llengua.cat
www.plataforma-llengua.cata